Lausunto

10.4.2018

VD/2683/03.00.00/2018

Ympäristövaliokunta

YmV@eduskunta.fi

Vantaan kaupungin asiantuntijalausunto / Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntauudistuksen täytäntöönpanoa sekä valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenorganisointia koskevaksi lainsäädännöksi

Asia: HE 14/2018

Apulaiskaupunginjohtaja Hannu Penttilä

Vantaan kaupunki

Nyt esillä oleva määrällisesti mittava lausuntokokonaisuus liittyy maakunta- ja soteuudistuksen täytäntöönpanoon lukuisilla lainsäädäntömuutoksilla, täsmentäen maakunnan tehtäviä ja esittäen Valtion lupa- ja valvontaviraston perustamista.

Maakuntauudistuksen tarve on yhä kyseenalainen

Vantaan kaupunki on omassa lausunnossaan suhtautunut kriittisesti valtion rahoituksesta täysin riippuvien, muodollisesti itsehallinnollisten maakuntien syntymiseen. Sinänsä tarpeellisten sosiaali- ja terveystehtävien uudelleen järjestelyn lisäksi ei muodostettavilla maakuntauudistuksella ole taloudellisesti, eikä hallinnollisesti sellaista merkittävää myönteistä merkitystä, mikä perustelisi mittavaa uudistusta. Uudistuksen perusongelmat tulevat esille nyt esillä olevassa lainsäädäntöpaketissa. Näiden lähtökohtaisten ongelmien korjaaminen on vain osittain mahdollista nyt esitetyn lainsäädäntöesityksen puitteissa.

Hallituksen esityksen mukaan ”Uudistuksessa syntyy selkeä toimivaltajako ympäristötehtävissä maakuntien ja Valtion lupa- ja valvontaviraston välille; maakunnat vastaavat edistämis- ja kehittämistehtävistä ja valtion viranomainen oikeusharkintaisista lupa- ja valvontatehtävistä.” Tämän mukaisesti ”ELY-keskusten kuntien alueiden käytön suunnittelun ja rakennustoimen järjestämisen valvontaan liittyvät tehtävät lakkaisivat.”

Nyt muodostettavat maakunnat ovat ELY-keskuksista siirtyvät henkilökuntaresurssin jälkeenkin olennaisesti vajavaisemmin resursoituja kuin maamme suurimmat kaupungit. Siksi lähtökohtaisestikin maakuntien maankäyttöä ja ympäristötehtäviä koskevat edistämis- ja kehittämistehtävät eivät juurikaan hyödytä kaupunkeja niiden vastaavissa tehtävissä. Tätä vaikutusta voimistaa maakuntien tämän toimialan minimaaliset toteutusresurssit ja jatkuvasti heikkenevä rahoitus yleiskatteellisen valtion rahoituksen painottuessa todennäköisesti ensisijaisesti maakuntien sosiaali- ja terveystehtäviin.

Maamme suurimmat kaupunkiseudut ovat laatineet valtion ministeriöiden kanssa maankäytön-, asumisen- ja liikenteen suunnittelun määräaikaisia sopimuksia (MAL). Nyt esitettyjen maakuntien perustamisella ei tule vaikuttaa tähän kaikkien osapuolten mielestä tuloksekkaaseen ja

tarkoituksenmukaiseen menettelyyn valtion ja keskeisten kaupunkiseutujen kanssa. MAL-sopimusmenettely korvaa jossain määrin valtion muutoin loittonevaa roolia yhdyskuntarakenteen ja maankäytön kehittämisessä.

Erikseen on todettava, että nyt esitetyn toimeenpanolainsäädännön kirjaukset kuntien kiinteistöomaisuuden vuokrauksesta eivät selvennä nyt kuntien tehtävänä olevan erityisasumisen järjestämistä maakuntauudistuksen toteuduttua. Siltä osin ympäristövaliokunnassa 5.6.2017 esittämäni huoli erityisesti valtion tukeman erityisasumisen tulevaisuudesta on yhä ajankohtainen ja ongelmat ratkaisematta.

Maakuntakaavoituksen ongelmallinen rooli

Vantaan kaupunki yhdessä monen muun kaupungin kanssa on lähtökohtaisesti kyseenalaistanut nyt muodostettavien maakuntien oikeuden laatia kuntien itsehallintoa rajoittavia maakuntakaavoja. Nyt lainsäädäntömuutoksiin sisältyvässä maakäyttö- ja rakennuslain muutosesityksessä on tätä perusongelmaa pyritty poistamaan lisäämällä maakuntakaavan laatimisprosessiin kuntien kuulemista ja poistamalla oikeusvaikutuksista maakuntakaavan viranomaisia velvoittava maakuntakaavan edistämistehtävä. Nämäkään muutokset eivät poista valtion rahoituksesta täysin riippuvaisen maakunnan ongelmallista roolia laatia kuntien kaavoitusta ohjaava maakuntakaava.

Erityinen, esityksessä käsittelemätön kokonaisuus on nyt voimassa olevien maakuntakaavojen voimassaolo uudistuksen toteutuessa. Useimmat voimassa olevat maakuntakaavat ovat tarkkuustasoltaan ja määräyksiltään ristiriidassa nyt esitettyjen, ensisijaisesti strategisten maakuntakaavojen oikeusvaikutusten kanssa.

Kokonaan yleisestä linjasta poikkeava ovat maakunnille osoitetut valvontaviranomaisen tehtävät vesihuollossa. Näiltä osin ei ole noudatettu esityksessä muutoin toteutettua toimivalla jakoa maakunnan ja Valtion lupa- ja valvontaviranomaisen kesken.

Valtion lupa- ja valvontavirasto toimii sektorilainsäädännön ehdoilla

Hallituksen esityksen keskeinen sisältö on valtion lupa- ja valvontaviraston muodostaminen nykyisistä valtion alueellisista viranomaisista. Kuntien kannalta nyt esitetty uudistus kaventaa valtion roolin kunnista lähinnä erityislainsäädännön pohjalta toimivaksi lupa- ja valvontaviranomaiseksi. Valtion aluehallinnon aikaisemmissa uudistuksissa keskeisenä tavoitteena ollut kokonaisvaltainen toimintamalli pirstoutuu vääjäämättä erillislainsäädännön lupa- ja lähinnä kanteluihin pohjautuvaan valvontarooliin. Erityisesti maakäytön ratkaisuissa tarpeellinen intressivertailu ja yleisen edun huomioon otto ei tämän toimielimen ratkaisuissa tule olemaan mahdollista.

Yleisen edun valvonta pirstoutuu sektorikohtaiseen ja käytännössä nähtävästi sattumanvaraiseen hallintokäytäntöön. Tämä kaikki lisää kuntien vastuuta omasta hallinnostaan. Yleisen edun valvonta jää kansalaisille ja näin lisää myös hallinto-oikeuksien valitusten käsittelymääriä. Siksi

tulisikin nyt tehtävän uudistuksen rinnalla varmistaa hallinto-oikeuksien nykyistä parempi resursointi.

Vantaan kaupunki, Vanda stad
Kirjaamo, Registratur
Asematie 7, Stationsvägen 7
01300 Vantaa, Vanda

Puhelin (vaihde), Telefon 09 83911
kirjaamo[at]vantaa.fi
www.vantaa.fi

Toimiala, Verksamhetsområde
Matkapuhelin, Mobiltelefon
Y-tunnus, FO-nummer 01246109
ID 1408188